

Leerplan Zorg en welzijn: overwegingen in functie van concretisering lessentabel en opdrachtenverdelingen

1 Suggesties vanuit leerplan en lessentabel

1.1 Leerplan

Er werd voor gekozen om in het leerplan geen uren toe te wijzen aan een opdeling van de onderwerpen vanuit volgende overweging:

De opbouw van het leerplan vooronderstelt een geïntegreerde aanpak. Er zijn drie mogelijke invalshoeken om met het leerplan aan de slag te gaan. De gekozen instap is slechts een aanzet om de overige leerplandoelen te koppelen. Een mogelijke verdeling van onderdelen over de tweede graad kan binnen de vakgroep afgesproken worden maar de globale tijdsbesteding op jaarbasis hoeft daarvoor niet dezelfde als op weekbasis te zijn.

Vanwege de vele vragen naar meer sturing die directies en vakgroepen stellen willen we met deze nota een aantal bijkomende afwegingen geven om keuzes te maken en tevens een voorstel doen om de opdeling van de onderwijstijd te maken.

1.2 Administratieve vakbenamingen in de lessentabel

- TV/PV Huishoudkunde
- TV/PV Opvoedkunde
- TV/PV Verzorging

2 Overwegingen

Het concretiseren van de lessentabel en bijhorende opdrachtenverdeling is afhankelijk van het samenspel tussen volgende elementen:

- Pedagogische en pedagogisch-didactische keuzes die je als directeur of schoolteam maakt;
- Situering van de studierichting Zorg en welzijn binnen het aanbod op de school m.i.v. beschikbare infrastructuur;
- Het beschikbare lerarenkorps: zowel qua discipline (bekwaamheidsbewijzen) als qua expertise.

Onderstaande overwegingen worden geformuleerd vanuit het perspectief van beleidskeuzes. De regionale begeleiders duiden in het implementatieleerpad (verdiepingssessie) dat gekoppeld is aan dit leerplan, de relatie tussen keuzes m.b.t. organisatie en leerplanrealisatie.

We zetten een aantal pedagogische en pedagogisch-didactische keuzes op een rijtje.

3 Pedagogisch-didactische keuzes

3.1 Vertrekken vanuit een eigen leerplanstructuur

3.1.1 Kiezen van een inrijpoort

In dit leerplan schuiven we de metafoor van de drie inrijpoorten naar voor. Het leerplan of onderdelen ervan kunnen via één van de inrijpoorten benaderd worden. Er is geen specifiek gewicht aan de poorten toegekend waardoor de ene belangrijker zou zijn dan de andere. Het vraagt om na te denken over een specifieke keuze om bepaalde onderwerpen aan te pakken zonder alle aspecten uit het oog te verliezen.

We voorzien drie inrijpoorten die elk afzonderlijk de start van het leerplan of onderdelen ervan kunnen vormen: **Gezondheid en welzijn**, **Indirecte zorg** en **(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving**. Op basis van uiteenlopende redenen (aanwezige kwaliteiten in het team, leerlingenpopulatie, infrastructurele mogelijkheden, timing ...) kan een team kiezen voor één van de inrijpoorten. Het is de start van het leerplan en van daaruit ga je verschillende andere leerplandoelen betrekken.

Je kan voor elke opdracht een andere inrijpoort kiezen. Dit zijn telkens weloverwogen keuzes. Vanuit welke inrijpoort je ook vertrekt, je kan als team best op zoek gaan naar logische integratiemogelijkheden waardoor leerlingen de samenhang tussen de verschillende doelen ervaren. De leerplandoelen onder de rubriek basisprincipes (de 'haag') combineer je met één of meerdere leerplandoelen uit de andere rubrieken. Ze vormen geen afzonderlijke poort om het leerplan pedagogisch-didactisch vorm te geven maar doordringen het geheel.

Het volstaat niet om een inrijpoort te kiezen en onderweg rekening te houden met de basisprincipes. Zoals de visuele voorstelling aangeeft, blijft het doel erin bestaan om bij elk te behandelen thema tot de kern (het hart) door te dringen. De realisatie van leerplandoelen zal dus steeds een proces of product zijn dat een geïntegreerd karakter heeft.

Deze werkwijze moet niet alleen toelaten dat het leerplan voldoende geïntegreerd wordt aangeboden maar biedt tevens kansen om de kwaliteiten van het team beter te benutten. Het team kan thema's uitwerken waarin de verschillende leerplandoelen gerealiseerd worden. Dat zal steeds gebeuren door een combinatie te maken van leerplandoelen uit de drie inrijpoorten en de basisprincipes. Het is belangrijk dat men daarbij nadenkt over de volgtijdelijkheid: welke aspecten komen beter in een vroeg stadium aan bod en voor welke speelt het niet zo'n rol. In deze fase kan elk lid van het team loskomen van de eigen deskundigheid. Men ontrafelt het leerplan en stelt een planning op in functie van leerkracht en/of leerling (cf. 3.4).

3.1.2 *Op welke wijze ziet de school de samenhang of samenwerking tussen MAVO, GFL, LO en het specifieke leerplan Zorg en welzijn?*

Alhoewel de leerplannen afzonderlijk kunnen aangeboden worden, kan er toch nagegaan worden welke verbanden tussen MAVO en Zorg en welzijn bestaan. Vooral het aspect diversiteit (LPD 33) uit (Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving maar ook diverse elementen uit de basisprincipes (belevingsgericht handelen (LPD 2), op een positieve manier omgaan met (LPD5) ...) vertonen samenhang. Op dezelfde manier zijn er verschillende aspecten uit het Gemeenschappelijk funderend leerplan (belevingsgericht handelen (LPD 2), respectvol omgaan met (LPD 3), op een positieve manier omgaan met (LPD 5) ...) maar ook uit het leerplan LO (EHBO) die in samenhang kunnen aangeboden worden.

3.2 **Welke keuzes maak je voor het complementair gedeelte?**

- Gezien het voorgestelde urenpakket lijkt het niet noodzakelijk om specifieke vorming te verruimen.
- Je kan dan overwegen om een vak aan te bieden dat relevant is vanuit het studierichtingsprofiel en/of een vorm van verdieping is. Denk daarbij o.m. aan artistieke vorming dat je verdiepend kan invullen (expressie). Ook Nederlands of een andere vreemde taal (Frans/Engels) kan in functie van communicatieve vaardigheden aangeboden worden. Wellicht vallen ook elementen uit het GLI te overwegen.

3.3 **Keuze voor het werken met pedagogisch-didactische werkvormen?**

Het leerplan stimuleert om de diverse doelen op een geïntegreerde wijze aan te bieden. Gezien de grootte van het pakket en het aantal uren is dat niet altijd even evident. Vaak wordt dan meteen een koppeling gemaakt met evaluatie en rapporteringssystemen en de praktische gevolgen.

Geïntegreerd werken kan verschillende vormen aannemen. Uiteraard kan het lerarenteam ervoor kiezen om de leerplandoelen binnen of over de inhoudelijke onderdelen heen thematisch of projectmatig uit te werken. Dat hoeft echter niet steeds zover te gaan. Het is ook niet nodig om elk lesuur op een volledig geïntegreerde wijze uit te werken. Het kan voor leerlingen net zeer zinvol zijn om een aantal technische vaardigheden aan te leren en pas dan een transfer te maken naar specifieke contexten.

Illustraties van samenhang:

- Bij het samenstellen van een gezonde en evenwichtige dagvoeding (LPD 21) kan je meteen linken leggen naar gezonde voeding en stofwisseling (LPD 14) maar ook de focus op duurzaamheid verwerken (LPD 10). Daarbij kan je vooral LPD 21 uitwerken en alle aandacht bezorgen. Het kan dat je LPD 14 of LPD 10 zelf ook helemaal uitwerkt of verwijst naar de collega die deze materie concretiseert.
- Bij het verkennen van pedagogische vaardigheden (LPD 32) in functie van kinderen kan je verwijzen naar bepaalde levensloofasen (LPD 31) en in navolging daarvan actief gedrag gaan observeren en rapporteren (LPD 30). Dat laatste kan gebeuren tijdens een project waarbij de leerlingen ADL bij kinderen ondersteunen (LPD 19).

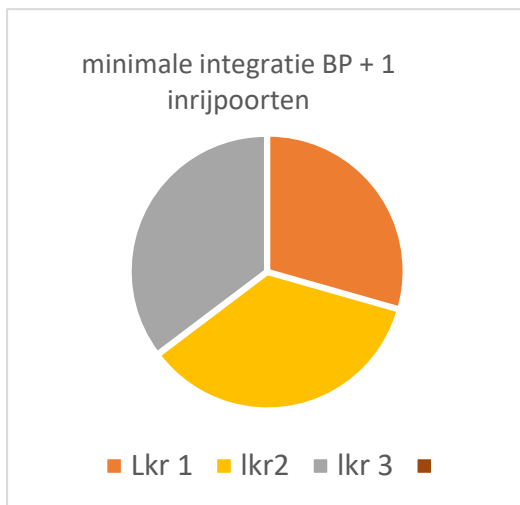
Het is vooral zinvol om de basisprincipes zoveel als mogelijk in combinatie met andere leerplandoelen aan te bieden en deze niet als afzonderlijke onderdelen in het curriculum op te nemen.

Het team kan een keuze maken voor een bepaalde graad van integratie en daarbij een groeitraject voor ogen houden waarbij men na verloop van tijd meerdere aspecten projectmatig gaat aanbieden

of bepaalde items projectmatig aanbiedt vanwege eenmalige gelegenheden die zich voordien. Dat vergt een zekere flexibiliteit maar de voldoening is ongetwijfeld ook groot wanneer men merkt dat bepaalde leerplandoelen vlot te realiseren zijn door ze te koppelen aan actuele gebeurtenissen.

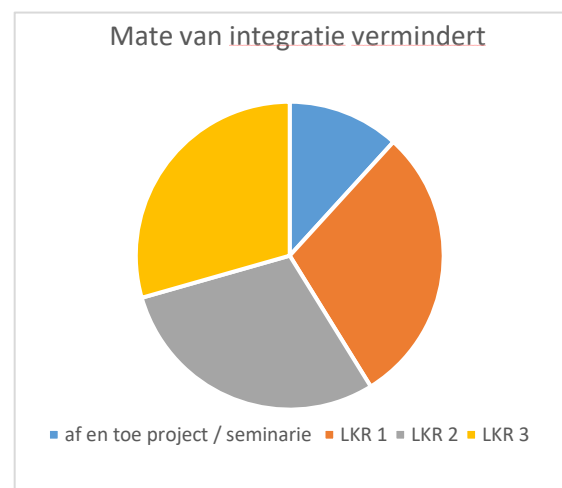
3.3.1 Minimale integratie

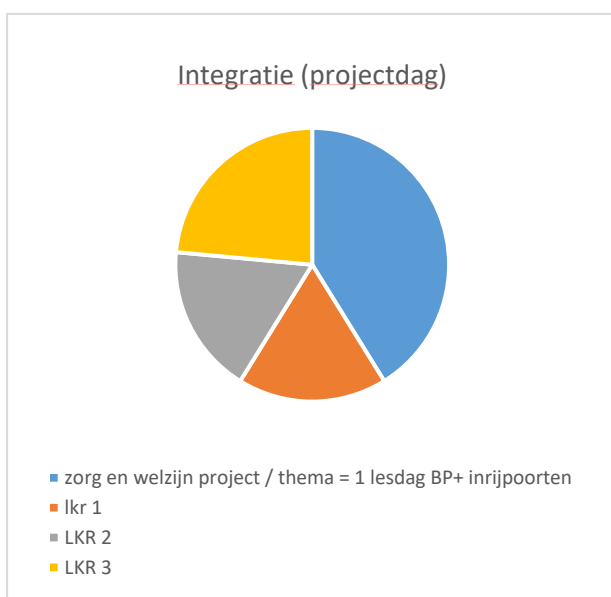
Bij de minimale integratie benut het lerarenteam de mogelijkheden tot leren in samenhang tussen één rubriek en de basisprincipes. Men maakt een integratie van de basisprincipes uit het leerplan met doelen uit één van de inrijpoorten.

3.3.2 Gedeeltelijk geïntegreerd model

Bij het gedeeltelijk geïntegreerd model zal de vakgroep streven naar een integratie van de basisprincipes met doelen uit twee inrijpoorten. Dat kan gebeuren door af en toe projecten te organiseren of te kiezen voor een formule van seminarie.

3.3.3 Geïntegreerd model

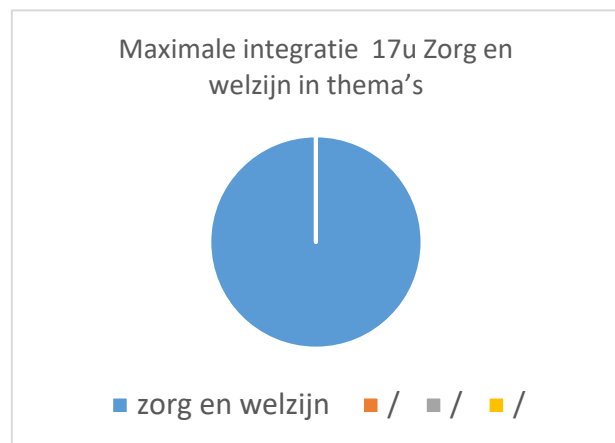

Bij een geïntegreerd model vergroot de structurele integratie. Daarbij kunnen de basisprincipes gecombineerd worden met leerplandoelen uit één, twee of zelfs de drie inrijpoorten. Ook een projectdag per week behoort tot de mogelijkheden. Die structurele integratie kan op weekbasis dezelfde zijn maar dat hoeft niet. Er kunnen periodes ingebouwd worden waarin de integratie al dan niet sterker is uitgewerkt.

3.3.4 Maximale integratie

De meest vergaande vorm van integratie zorgt ervoor dat er 17u Zorg en welzijn wordt aangeboden. Alle leerplandoelen worden daarbij aangereikt via projecten of thema's.

3.4 Keuze van een concretisering van de lessentabel vanuit leerlingen- of lerarenperspectief?

De leerplancommissie koos ervoor om geen urenverdeling te doen om het geïntegreerde karakter van het leerplan niet te remmen. Noch voor leerkrachten, noch voor directies is dat een eenvoudige opdracht. Men kan aan de drie grote blokken onderwijstijd toekennen en vandaaruit opdrachten verdelen.

Als alternatief kan je ervoor kiezen om

- bepaalde inhoudelijke onderdelen te clusteren binnen 1 leerjaar of
- de inhoudelijke onderdelen verder op te splitsen in functie van opdrachtverdeling.

De opdeling van een inhoudelijk onderdeel in functie van de opdracht van leraren hoeft daarbij geen opdeling in 'vakken' of 'clusters' vanuit het perspectief van de leerling te betekenen. Zo kunnen leerkrachten een thema benaderen via de inrijpoort pedagogisch handelen, onderdelen verdelen en samen instaan voor evaluatie en rapportering van het onderdeel. Dat vergt natuurlijk concrete en goede afspraken.

Bemerking: welke clusters of indelingen er ook gemaakt wordt, leraren zullen leerlingen de inhoudelijke samenhang tussen de verschillende onderdelen in het leerplan en hun doelen duidelijk moeten maken.

3.5 Situering Zorg en welzijn binnen het aanbod op de school en mogelijke implicaties voor leerplanrealisatie en opdrachtenverdeling

3.5.1 Samenhang binnen de tweede graad (Maatschappij en welzijn)

De leerplandoelen uit indirecte zorg maar ook de basisprincipes vormen de verbindende onderdelen tussen de leerplannen Maatschappij en welzijn enerzijds en Zorg en welzijn anderzijds.

Die keuze werd gemaakt om leerlingen voor wie de D/A-finaliteit te hoog gegrepen blijkt vlot een overstap te laten maken naar de A-finaliteit wanneer ze dat zouden willen.

Dat betekent echter geenszins dat de leerlingen voor deze aspecten zomaar kunnen samen gezet worden. Net vanwege het beschikbare urenpakket, lestempo en integratie van deze met andere onderdelen is dat niet aangewezen.

3.5.2 *Samenhang binnen de derde graad*

De studierichting Zorg en welzijn vormt de onderbouw voor de studierichtingen Verzorging en Logistiek assistent in wonen, zorg en welzijn.

In de studierichting Verzorging ligt de nadruk sterk op het verzorgende aspect dat uit directe zorg voortvloeit. In de studierichting Logistiek assistent in wonen, zorg en welzijn ligt het accent op huishoudelijke en logistieke componenten.

Op zich zou dit dus weinig implicaties mogen hebben voor het lerarenkorps gezien deze situatie sterk samen hangt met de huidige inhouden.

3.5.3 *Overwegingen met betrekking tot infrastructuur*

Ook inzake infrastructuur werd de integratiegedachte sterk beklemtoond. Dat betekent niet dat polyvalente lokalen de enige optie vormen. Ook binnen lokalen waarin bijvoorbeeld overwegend indirecte zorg geïmplementeerd wordt, kan aandacht besteed worden aan basisprincipes of onderdelen die daarbuiten liggen.

3.6 **Samenstelling lerarenkorps**

3.6.1 *TV/PV Huishoudkunde, TV/PV Opvoedkunde, TV/PV verzorging*

De tweede graad Zorg en welzijn vormt de onderbouw voor de studierichtingen Verzorging en Logistiek assistent in wonen, zorg en welzijn. De drie genoemde vakbekwaamheden kunnen zowel in tweede als derde graad worden ingezet.

Bemerking: In het leerplan wordt geen onderscheid gemaakt tussen TV en PV. In het kader van het geïntegreerde inhoudelijke aanbod is het niet wenselijk noch noodzakelijk om dat onderscheid te voorzien.

Overwegingen en aandachtspunten:

- Alhoewel veel leerplandoelen een rechtstreekse invulling van indirecte zorg bevatten, hoeven deze niet allemaal gekoppeld te worden aan de bekwaamheden van Huishoudkundigen. Net door via een andere inrijpoort (en dus een andere vakdiscipline) bepaalde doelen te benaderen, wordt de integratie van de doelen gestimuleerd. Zo hoeft het bereiden van voeding niet steeds vanuit maaltijdzorg benaderd te worden. Dit onderdeel aanvatten vanuit de sociale component kan voor diverse groepen een goede insteek zijn.
- Expertise hangt niet altijd samen met het hebben van een bekwaamheidsbewijs:
 - Er zijn (sociaal) verpleegkundigen in onderwijs die expertise verworven hebben in kinderopvang/begeleiding.
 - Er zijn huishoudkundigen (bijvoorbeeld in STW) die expertise verworven hebben in sociale wetenschappen of recent afgestudeerden in de opleiding Gezondheidsopvoeding hebben expertise inzake gezondheid.
 - ...
- Op niveau van de tweede graad moet het haalbaar zijn om als leraar expertise te verwerven aangaande verschillende (nieuwe) inhoudelijke onderdelen van het leerplan: basisprincipes, gezondheidsbevordering, (ped)agogisch handelen ... Voor bepaalde onderwerpen zal de pedagogische begeleiding ook een inhoudelijk aanbod voorzien. We denken daarbij o.m. aan de pedagogisch-didactische aanpak om de inhouden van ICF in de klas te brengen.

Bemerking: ook leraren met een logisch bekwaamheidsbewijs zullen zich wellicht moeten inwerken in nieuwe materie.

4 Concretisering lessentabel

Er zijn verschillende mogelijkheden om de onderwijstijd toe te wijzen. In elk scenario willen we ervoor pleiten om de basisprincipes niet als afzonderlijk pakket aan te bieden. In geen van onderstaande scenario's zal je dus afzonderlijke uren daarvoor terugvinden.

Mogelijk scenario

Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
10u	14u	10u

Wat de spreiding in de tweede graad betreft, komen de drie componenten in beide leerjaren aan bod maar kan er een verschil in gewicht zijn waarbij indirecte zorg verlenen een groter aandeel heeft in het derde jaar. In het vierde jaar kan dat groter pakket net ten gunste van de ander twee blokken zijn. Een mogelijk voorbeeld:

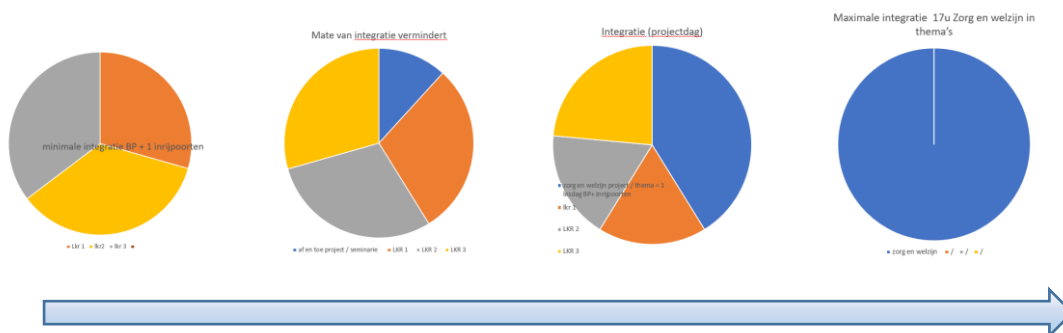
	Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
	8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
3	3u	10u	4u
4	7u	4u	6u

Je kan ook uitgaan van een onderstaand ontwerp waarbij je in deze minimale invulling de leerplandoelen kan realiseren en de resterende ruimte (2*2u) kan toevoegen naargelang de specifieke noden die in het team leven of de accenten die men wil leggen.

	Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
	8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
3	3u	8u	4u
4	6u	4u	5u

Tot slot kan je ook eerst de mate van integratie bepalen om vervolgens uren toe te wijzen.

Minimale integratie:

Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
10u	14u	10u

Gedeeltelijk geïntegreerd model:

	Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
	8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
	9u	12u	9u
4u			

Geïntegreerd model

	Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
	8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
	8u	11u	8u
7u			

Maximale integratie:

	Gezondheid en welzijn	Indirecte zorg verlenen	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving
34u	8 LPD + - LPD 1	10 LPD + - LPD 6 - LPD 7 - LPD 8 - LPD 9 - LPD 10 - LPD 11	6 LPD + - LPD 2 - LPD 3 - LPD 4 - LPD 5
	0u	0u	0u

